

Радничке Новине

ОРГАН СРПСКЕ СОЦИЈАЛНЕ ДЕМОКРАТИЈЕ

УРЕДНИШТВО
И
АДМИНИСТРАЦИЈА
НАЛАЗИ СЕ
У ШТАМПАРИЈИ
„ГУТЕНБЕРГ“

Број 5 пара

Излазе сваки дан

ЈЕДНА ПРЕСУДА

Пре кратког времена, Велики Војни Суд изрекао је коначну пресуду над генералом Кондићем, који је окривљен за погибију и пропаст 6.000 наших војника приликом преласка у Срем. Господин генерал осуђен је на годину дана затвора: једна осуда преко које се не може ћутке прећи.

Нећемо тим да кажемо да би желели да генерал Кондић буде за то испечен на ражњу или жив одеран. А слаба би нам сатисфакција била и то ако би он, место на једну годину, био осуђен и на двадесет година затвора. Несрећа се тиме не може поправити; и шест хиљада несрећних породица остају за навек у црно завијене.

Место да жудимо за осветом над лицима, ми бисмо много радије тражили лека у стварима. Место да кажњавамо генерале, ми бисмо много пре мењали војни систем. Катастрофа на Чевртији требала би само да нам служи као поука да судбину толиких хиљада људи и њихових породица не треба доверавати намети једног јединог човека, и да место овог милитарног система под којим су стотине хиљада и милиони само слепа оруђа реба завести такву једну организацију у којој код маса има више иницијативе и самоопредељивања а код команданата више слободе дискусије. *Замењивање милитаризма милицијом: то би била једина логична и корисна пресуда за злочин код Чевртије.*

Но, има још један моменат на који би требало скренути пажњу. Зричући овако малу казну над генералом Кондићем, казну која стоји тако дречећој несразмери са величином кривице, судије су по својим ризицима резоновале да, и ако формално одговоран као командант, генерал Кондић не може бити фактички одговоран за пропаст толиких војника, пошто су катастрофу изазвали други небројени фактори који да не могу стајати у руди једног човека па ма колику он имао. И само би тај разлог могао објаснити овако благу пресуду над овом хришћанском државом војводе.

Може бити да је и то тачно; са-су у том случају господина офици-

цири нелогични. Нама се ових дана пробијају уши и у српској и у странијој буржоаској штампи како треба захвалити генијалности наших војсковођа за последњу неочекивану и велику победу над Аустријанцима, као и за све раније. Е па онда, ако господина команданти имају право да се славе за успехе наше војске, онда они морају имати и дужност да одговарају и за све њене поразе. Ако су они ти који фабрикују сјајне победе, онда они морају бити и ти који су кривци за страшне катастрофе. Нелогично је то да се победе објашњавају генијалношћу и херојством команданата а поразе глупошћу и кукавичлуком маса. И према томе, ако је оправдана овако блага осуда генерала Кондића за пораз на Чевртији, онда је истинита и наша тврдња да се за победу на Руднику, то ће рећи за спас Србије, има захвалити само оном пролетеру и пауперу коме су натакли униформу.

НА БРЗУ РУКУ

Један ребус

БЕРХТОЛДОВА ОСТАВКА

Шта мисле Румуни

Букурешки лист *Журнал де Балкан* пише у броју од суботе поводом Берхтолдове оставке ово:

„Она значи банкротство једне политике и признање да постоји једна криза. То је друга откако је почео рат. Прва је била пензионисање генерала Поћорека, после његовог пораза у Србији... Граф Берхтолд дели данас судбину побеђеног генерала. Мора, збиља, да је врло оштра криза у монархији кад цар отпушта најистакнутију личност у царевини, усред рата, пред непријатељевим лицем.

„Господин Буријан није нека индивидуалност; далеко од тога. Обавештена лица објашњавају његов долазак тиме што је он одан Тиси, који, не могући да остави председништво министарског савета у Маџарској да би узео у своје руке управу спољашњим пословима царства, поставља на то место свог повереника, своје alter ego (друго Ја). На тај

начин, изгледа да је граф Тиса обезбедио превласт Маџара у политици монархије.

„Али може бити да ова министарска промена стоји у вези и са држањем Румуније. Може бити да је граф Тиса, који представља гвоздену руку, хтео овим показати да није расположен да чини никакве крупне концесије Румунима“.

Око опанака

Једна недоследност

Чланови комисије који су примали рђаве румунске опанке имали су за све време рада по 30 динара у злату дневно. А члановима комисије која је имала да прегледа и оцени примљене опанке, која је управо требала да буде савесна контрола, одређено је по 1 динар дневно. Изгледа да се ишло нарочито на то да се ти људи доведу у искушење и да за новац који би им заинтересовани понудили изиграју намеру Народне Скупштине да похвата трагове злоупотребама. Уједно, тим се хтела направити разлика између прошле и ове комисије: прошла је била главна а ова је споредна, управо ништавна.

НЕГА У БОЛНИЦАМА

Горе но у паклу

Пре неки дан, из VIII. резервне болнице пренето је у V. резервну болницу 11 тешких болесника. Намештени су у собу бр. 1. Један од њих брзо је умро, а остала десеторица имали су температуру 41,2°. Међутим, у току целе ноћи ниједан од лекара није их обишао, и ако је то толика висина температуре да се на њој умире! Шта је то десетак обичних људских живота за господу лекаре!

И што важи за ову болницу то, са врло ретким изузетцима, важи и за све остале: иста немарност према болесницима која прелази у злочин. Један само класичан пример:

Доносе на операциони сто једног болесника. Болничарка, Рускиња, спрема се да га успава и почиње благим речима:

— Е сад, Петре Дамњановићу, будите мирни и не плашите се: сад ћемо вам сећи ногу...

Болесник тек исколачи очи и дрекну: — Нисам ја тај; ја се зovem Иван Лекић.

Опште изненађење и ћутање. И тако, да милосрдна сестра није случајно направила овај увод, оде ти човеку нога ни кривом ни дужном...

Социјалистички Календар

Прексуитра излази из штампе Социјалистички Календар за 1915 годину. Поред обичне календарске садржине биће још и ова два чланка:

1. 1915 година.

2. Димитрије Туцовић, борац за народна права.

Цена календару биће свега 0-15 динара. Продавци имају 0-05 дин. рабаша од сваког примерка.

Календар се даје само за го-тово или на доплату.

КАКО ЈЕ У УЖИЦУ

Из писма једног очевидца

...Прочитах у *Радничким Новинама* за ону нишку бегуницу што на сред Ниша седи са мртвим дететом у наручју. Слично нешто видео сам и ја у Ужицу.

Идем ја другог дана Божића преко „Теразија“, кад ето ти једне жене: носи дете и плаче. Дете покрила неком белом крпом. На леђима има танку летњу реклу. Сва поцепана, а кроз опанке јој вире прсти. Ја јој приђем и запитам је зашто плаче.

— Како не бих плакала, одговори ми. Ово је треће за два месеца. Најстарије од девет година умре прво; друго од седам година; и сад ово од три године, свега за пет дана.

— А од какве бољке?
— Зима и глад, господине.
— А где ћеш га сад? упитам је.
— Идем да га сараним.
— Па што се не јавиш у општину, да ти даду сандук?

А она ми показа две дашчице, и оде плачући на гробљу да га укопа.

Дадох јој један грош пре но што пође, и стадох да видим да ли ће купити свећу. Она оде право на гробље не купивши свећу: сигурно је чувала онај грош за леб, јер се по њој види да је сиротица пропала од глади.

Мало се овде води рачуна о бегунцима. Пре су давали пексимит: колико деце толико пексимита на дан; сад ни то.

Сад су прописали неке цене; али никаква вајда. Метар дрва треба да буде 12 динара; међутим пола метра продаје се по 16 динара! Кило белог леба треба да буде 0-50 дин. а црног 0-40; а оно, пола кила белог леба продаје се по два гроша! Нико ништа не контролише: иде како ко оће! Литар зејтина 5 динара; пршута 5 динара; кајмак 2 динара; бели лук 2 динара а црни 1 динар.

У Ужицу се од скупине не може живети.

РУСИЈА И ЦАРИГРАД

Шта каже кнез Трубецки

Кнез Е. Трубецки, професор на петроградском универзитету, држао је недавно пред најугледнијим скупом једно предавање о важности Цариграда за Русију и ратовима које је она водила да га освоји.

Ево неколико извода из тог предавања:

Сви ратови што их је Русија водила да би заузели Цариград имали су национални карактер, јер је после њих дошло ослобођење Грка, Срба, Бугара, а сад ће доћи и ослобођење Јермена.

Зашто ми нисмо заузели Цариград 1878? Због тога што нисмо применили национални принцип у његовом целокупном обиму.

Нас у томе нису могле спречити енглеске претње. Шта је она могла предузети против нас са својом флотом?! Аустрија је та, која је све то проузроковала.

И ако су аустријске претње могле тада утицати на нас, то је наша погрешка. Да је Русији тада пошло за руком да постане гравитациони центар словенског света, Аустрија би се бојала нас. А нас је спречило да тај центар постанемо подела Пољске.

Пут за Цариград иде кроз Аустрију. А разорити Аустрију то је обновити Пољску. И то није све.

Цариград је један чвор где се сусичу државе које угњетавају народе: Немачка, Аустрија, Угарска, Турска. Закуцати на

капије Цариграда могуће је само општом побуном против угњетача народа. Треба задовољити националне захтеве Грчке, Италије, Румуније као год и праведне захтеве Бугарске, Француске и Белгије.

Ми треба да повратимо угњетеним народима њихове сепаратистичке.

Заузеће Цариграда развило би до нечувеног степена снагу Русије, и то толико да би причинила бојазан народима. Елем, то страховање се може избећи само под условом да Русија докаже како је пријатељ малих народа.

Русија ће постати центар покрета за ослобођење народа или никад неће крочити ногом у Цариград.

Све је ово лено што кнез Трубецкој прича. Али, пре свега Русија треба да испуни један услов: да би постала ослободилац других народа, она треба прво да ослободи своје народе из страшног ропства у које их је гурило царизам. А то може да уради само демократска и социјалистичка Русија. И због тога не само народи на руској територији него и сви остали словенски народи треба свим срцем да желе победу Руске Револуције.

БУГАРСКА НЕУТРАЛНА

Али позива на вежбу

Како јављају из Софије, министар војни донео је решење да се позову на вежбу од 21 дан класе: од 1902, 1903, 1908 и 1909 године.

То ће сигурно бити вежба за неутралност.

КО ГИНЕ А КО ОСТАЈЕ

„Сви су Срби пред законом једнаки“

Неколико другова војних обвезника, који се сад налазе у Ваљево, упутили су нам ово писмо:

„Таско Јованкић, галантериста у нишкој главној чаршији, у филијалу Мите Ристића фабриканта, и Александар Јанчић, пекар из Ниша, и још неки газдашки синови били су заједно са нама у Прокупљу на регрутском прегледу пре четири месеца. Тада будемо оглашени за неспособне и одемо у Алексинац на вежбу један месец дана, и они су заједно са нама за све то време били.

„Али кад је издата наредба да се кренемо на бојну линију онда сви ти газдашки синови остадоше као — неспособни, ма да су здравији од свију нас и дан да се шетају по Нишу и раде своје послове“.

Можимо другове и пријатеље да нам достављају све овакве случајеве — разум се само кад су истинити — а ми пемо их онда одмах износити на јавност. Јер, када су господичићи и газдашки синови годинама урлати: *Ој Србије мајко мила, мораш бити царевина* — онда сад нека се не извлаче него нека бар иду на бојно поље заједно са онима који су жртва њиховог шовинистичкога безумља.

ИЗ ПАРТИЈЕ

Организација у Скопљу

Месна Партијска Управа у Скопљу позива све чланове на конференцију у недељу 11 јануара 1915. г. после подне у 2 сата, у сали хотела „Балкан“.

Секретар организације налази се сваке недеље пре подне од 9—10 сати, у сали хотела „Балкан“.

Нека пожуре другови са плаћањем чланских улога.

Секретар Ст. Дивљевић

ПОД РАТНОМ КОСОМ

Добрица Т. Будић
кројач из Прокупља

Наш покрет и наша партија поднела је у овоме крвавом рату највеће жртве. Све што је најбоље, што је за живот, рад и културу најспособније, пада у овој општој ратној фурији као снопље. Међу те досадашње многобројне жртве, спада и друг Добрица Т. Будић. Слава му!

ИЗ ДАНА У ДАН

Поклон војницима. — Г. Г. Ноел и Чарлс Бекстон, чланови Енглеског Парламента и Балканског Комитета у Лондону, приликом свога недавног бављења у Србији, предали су Министру Војном три хиљаде динара да се за ту суму купи дуван и разда, преко Главне Интендантуре, нашој војсци. Управа Монопола припремила је, по жељи дародаваца, 19.800 паклића дувана од по 15 гр. и послала их Врховној Команди.

Шала и спрдња

Рат је социјализам

„...Исто селешко показују социјалисти кад процењују рат. Они не виде у рату баш оно што је у њему најлепше и најсветлије, оно што рат чини

ПОСЛЕДЊЕ ВЕСТИ

(ТЕЛЕГРАМИ ПРЕС-БИРОА)

СИНОЊНИ ТЕЛЕГРАМИ

Уништен једанаести турски корпус

Петроград, 4 јануара — Јављају из Тифлиса: Кавкаска војска је још једним херојским подвигом покрила своје заставе новом славом, уништивши потпуно једанаести турски корпус, сем неколико безначајних одељења, која су у дивљем бегству. Забили смо целокупну артилерију тога корпуса.

Упорна борба на Доњој Висли; седам напада на бајонет. Борба бомбама

Петроград, 4. јануара. Званично. — Непрестано успешно напредујемо на десној обали доњег тока Висле. Наши предњи делови истерали су непријатеља из његових позиција код Вилке, Буди, Сулковскија.

Истог дана, на левој обали Висле, непријатељ је предузео читав низ жестоких напада на наше линије. У области села Гумина непријатељску снагу су сачињавали најмање шест пукова. После седам напада и упорне борбе на бајонет Немци су заузели само један ров једне наше истакнуте чете.

На осталим секторима непријатељ је одбијен и приморан да се повуче на своје позиције.

Немци су потпомагали своје нападе жестоком артиљеријском ватром, а нарочито из топова великог калибра, којима су гађали оне тачке, које су хтели да нападају.

У пределу села Конопница, непријатељ се лагумима приближио на тридесет корака нашим рововима, да би нас напао. Наши га дочекаше са ручним бомбама, и потпуно задржаше тај непријатељев покрет, који мораде да напусти намеру да нам се лагумима приближи.

У области Пилчов, непријатељ је, после жестоке артиљеријске ватре, нападао три пута пеке наше предње делове, али је одбијен. Код Тарнова је непријатељска артилерија унуткама нашом артиљеријом, чим је откривена.

Руска победа код Караургуна

Петроград, 4. јануара. — Званично. — Битка код Караургуна, која се читава три последња дана водила по снежној мењави, сада се свршила потпуном победом наших трупа. Захваљујућу напорима и храбрости наших кавкаских и туркестанских пукова као и нашим сибирским Козацима, отпор непријатељев је сломијен и непријатељске су заштитнице уништене.

једном тако рећи социјалистичком појавом. Да, социјалистичком! Јер шта управо чини суштину социјализма? Одество партикуларизма, солидарност међу људима, подређивање личних интереса интересима заједнице. Рат је то у највећој мери.“ (Балкан, број од суботе).

Крета Цицварић,
први српски комичар

НАША ТУГА ЗА ТУЦОВИЋЕМ

Изјавили су нам саучешће:
Ђорђе Г. Јовић, у име власитиначке организације.
Марко Мирковић из Београда.

Купите добровољне прилоге за Радничке Новине

Остатак турске војске гонимо у стопу са бокова у њеном бегству ка Ерзеруму. Наше трупе, које гоне непријатеља, налазе по јаругама турске топове, које непријатељ није могао да одведе и које је бацао са висова или их закопавао у снегу. Гонимо и даље непријатеља.

Аустријанци бацају бомбе на Цетиње

Цетиње, 2. јануара. (Задочно). Данас у подне појавио се над Цетињем један аустријски аероплан и кружио је изнад престонице тачно четврт часа. Наше батерије гађале су га, а трупе отвориле плитунску паљбу на њега. Аероплан је бацао на престоницу четири бомбе, од којих је једна опет пала у близини државне болнице. Једна је бомба пала у непосредној близини Краљевога двора, а остале две у пољу испод вароши. Све четири су бомбе експлодирале, али нису учиниле штете.

Руси освојили пут за Ердељ

Петроград, 4 јануара. — У Буковини су наше предње трупе освојиле на јуриш карпатски превој Кирилибаба, који води у Ердељ (пут из Кинполунга у Мармарош Сигет).

Маријаши за Србе

Петроград, 4. јануара. — Свети Синод одлучио је да се у свим црквама руске царевине приреди, у недељу 18. јануара ове године, скупљање прилога за помоћ Србима. Црквене власти послаше све прикупљене прилоге Економском одељењу Светог Синода, који ће их послати у Србију.

ЈУТРОШЊИ ТЕЛЕГРАМИ

Пожар у Арсеналу

Петроград, 5. јануара. — Из Париза јављају, да је у Арсеналу у Бресту букнуо пожар. Штета је знатна.

Аустријанци пуцају из Котора на Ловћен

Цетиње, 5. јануара. — Јуче су Аустријанци отворили артиљеријску ватру са Которских утврђења на наше положаје на Ловћену.

Артиљеријска препуцавања трајала су неколико часова. Непријатељ

је утрошио велику количину муниције али нашим положајима није нанео никакву штету. Готово из свима нашим фронтима осим на онима у Боки Которској — приморју, пао је потоња три дана велики снег који омета војне операције.

Криза у Аустрији?

Лондон, 4. јануара. — По гласовима из Аустрије, преко Рима, унутрашња ситуација постаје сваког дана све озбиљнија због несташице брашна и због увећања цена намирницама, што повећава глад. У свима великим центрима биле су демонстрације против рата; у великим варошима узеле су облик уличне борбе, те су чак биле подижене и барикаде.

Румунија мобилише?

Лондон, 4. јануара. — Јављају из Женева да су румунски ђаци који се школују у овој вароши добили телеграфско саопштење о мобилизацији.

Путнички саобраћај у Мађарској

Букурешт, 5. јануара. — Из Будимпеште јављају, да је у званичним новинама објављена наредба, којом се заводи да морају имати путне исправе сви они, који желе да отпутују из Угарске у иностранство и обратно и сви они страни поданици, који желе да се бавају у Угарској макар и за кратко време.

Борбе код Соасона

Париз, 4. јануара. Службено. — У пределу Соасона нема шта да се забележи. Саопштења немачка преувеличавају борбе које су вођене ове недеље на северу од ове вароши поредећи их са борбама од 5. августа 1870, јер француских трупа које су учествовале код Соасона није било више од три бригаде и оне су се повукле на десну обалу Ена јер је река својим надолажењем, покварила неколике мостове те је било немогуће послати појачања; ове су се трупе повукле а нису биле гоњене штитећи и даље Соасон; то је истина са овом местном борбом, и она нема никакве везе са борбом, од 5. августа 1870. На нашем фронту од 5 километара наша се војска повукла 1800 метара услед надолажења реке.

Оскудица у брашну и бакру

Петроград, 5. јануара. — Из Копенхагена јављају, да берлинске вести потврђују, да се све више заводи давање хлеба по порцијама. Пекарнице не раде ноћу. Због оскудице у бакру забрањено је да се бакар употребљава за електричне спроводнике.

ОГЛАСИ

Ђаке свих разреда гимназије спремам за полагање разредних приватних испита.

Никола Богдановић
фила. IV године
11. Царске Маре 11.

Живојин Ђокић ради опанчарења из Крагујевца Пенадовића бр. 32. тражи своју мајку у надију и брата Радомира из села Паскови ср. јадранског окр. подринског који приликом бежања од Аустријанаца испусти своју кућу. Моли сваког ко шта буде о њима знао да му јави горњу адресу.